

Päť etáp vykúpenia

Počas štúdia v Jeruzaleme ma oslovilo, ako nám jeden zo židovských učiteľov vysvetľoval *vyslobodenie*, alebo *vykúpenie* Izraela z otroctva (v hebrejčine sa to nerozlišuje, *vyslobodiť* znamená *vykúpiť*).

Možno ste sa niekedy pýtali, kde je **vrchol celého príbehu** exodu, kedy nastáva *moment vyslobodenia*, ktorý rozdeľuje dej na „predtým“ a „potom“. Kedy sa končí otroctvo a začína sloboda? Je to vo chvíli, keď Boh hovorí Mojžišovi z horiaceho kra: „Pod', pošlem ťa k faraónovi! Vyveď môj ľud, synov Izraela, z Egypta!“ (Ex 3,10)? Je to v ten večer, keď podľa Božieho príkazu zabíjajú veľkonočného baránka a jeho krvou označujú vchody do svojich príbytkov? Je to v noci, keď medzi Egyptanmi umiera každý prvorodený, kým všetci potomkovia Izraela sú pred smrťou uchránení? Je to vtedy, keď si ľud narýchlo balí veci a navždy odchádza z Egypta? Je to počas neobyčajného prechodu cez more, alebo až nad ránom, keď sa voda vracia na svoje miesto a Izraeliti z úžasom vidia, ako sa nad faraónovým vojskom navždy zatvorila hladina? Kedy je ľud v príbehu Knihy Exodus naozaj vyslobodený? Je vôbec v celom rozprávaní jediná taká chvíľa, ktorá by bola zlomová a rozhodujúca?

Keď o tom uvažovali židovskí učenci, všimli si že vyslobodenie Izraela z Egypta, ako aj vykúpenie jednotlivca, je dlhodobý **proces**, ktorý má určité **etapy**. Spolu ich je päť a tento počet odvodili zo slávnostnej prísahy (v Ex 6,6-8), v ktorej Boh cez Mojžiša oznamuje, čo urobí pre svoj ľud, zotročený v Egypte. Krátko po sebe nasleduje päť rozdielnych slovies, ktoré označujú Božie konanie. Každé naznačuje jednu fázu v procese vyslobodenia.

„Ja som PÁN. **Vyvediem** vás spod egyptskej lopoty, **zachránim** vás od ich otroctva a **vykúpim** vás vystretým ramenom a veľkými súdmi. **Vezmem** si vás za (svoj) ľud a budem vám Bohom a spoznáte, že ja som PÁN, váš Boh, ktorý vás vyvedie spod egyptskej lopoty. **Vovediem** vás do krajiny, pre ktorú som zdvihol svoju ruku, že ju dám Abrahámovi, Izákovi a Jakubovi, a dám ju vám do vlastníctva. Ja som PÁN.“ (Ex 6,6-8 preklad M. Sova 2013)

V úvode, v strede aj v závere prísahy zaznieva slávnostné „Ja som PÁN“. Toto opakovanie naznačuje, že hovorí Pán dejín, ktorému patrí minulosť, prítomnosť aj budúcnosť, čas od začiatku až do konca. Každéj generácii a každému z nás dáva nádej na vykúpenie PÁN, ktorý má moc vyslobodiť, je Milosrdný a Verný prisľúbeniam, ktoré dal praotcom.

Prvé štyri etapy, naznačené slovesami *vyvediem*, *zachránim*, *vykúpim* a *vezmem si za svoj*, sú opísané priamo v Knihe Exodus. **Završenie** vyslobodenia, stotožnené s *vovedením do krajiny*, ostáva v Piaticich Mojžišových knihách nenaplnené. Cesta k úplnej slobode je proces, ktorý prebieha po celý život a cieľ tohto putovania je stále pred nami, ale treba mať na zreteli aj krajinu, kde sa putovanie začalo: Egypt.

Čo predstavuje Egypt?

Egypt, po hebrejsky „Micrajim“, je slovo, odvodené od koreňa „car“ s významom 1. *úzky, tesný, stiesnený*, alebo 2. *úzkosť, bieda, nešťastie*, prípadne 3. *protivník, nepriateľ, utláčateľ*. Keď k tomu pridáme príponu duálu (-ajim) naznačuje, že ide o miesto dvojakej stiesnenosti. Úrodná a obývaná časť Egypta skutočne predstavuje veľmi *úzký* pás zeme pozdĺž Nílu, od východu a západu akoby stlačený rozsiahlou púšťou. Ale v prenesenom zmysle slova táto krajina predstavuje v Knihe Exodus príliš „úzke“ miesto aj preto, že je miestom telesnej a duchovnej smrti. Izrael stráca v Egypte svoju slobodu a dôstojnosť, novorodencov im hádžu do Nílu, nútia ich pracovať pre faraóna, zhoršujú im pracovné podmienky a tak ich dusia ťažkou prácou, že na nič iné nevládzu ani myslieť. V Egypte sa nedá slobodne dýchať a tešiť sa zo života. „Egypt“, z ktorého Boh vykúpil svoj ľud, predstavuje všetko to, čo človeku bráni slúžiť Bohu: strach, nespracovaná bolesť, naviazanosť, neochota odpustiť, prehnaná túžba po niečom, jednostranná vyčerpávajúca činnosť, rôzne návyky a pod. Skrátka všetko, čo človeka oberá o pokoj, zväzuje a ničí.

Slobodne myslí

Kde sa začína proces vyslobodenia? Vo vnútri, v srdci, v mysli človeka, ktorý si vie svoju slobodu predstaviť, aj keď zatiaľ žije „v otroctve“. Kto chce slúžiť Bohu a pripustiť, že mu v tom niečo bráni, ale verí, že Boh ho môže vyslobodiť, ten vykročil na cestu vyslobodenia. V biblickom príbehu sú to hebrejskí otroci v ten podvečer, keď zabili baránka a všetko „urobili tak, ako prikázal PÁN Mojžišovi a Áronovi“ (Ex 12,28.50). Ešte stále boli formálne otrokmi faraóna, ešte stále žili v Egypte, ale začali slobodne myslieť a podľa toho aj konať. Rozhodli sa, že budú slúžiť pravému Bohu, nie tomu, za ktorého sa vydával faraón. Túto prvú etapu naznačujú slová „vyvediem vás spod egyptskej lopoty“ (Ex 6,6).

Vstaň a odíď

Otvoriť v sebe vnútorný priestor pre slobodu je dôležité, ale nestačí o nej len snívať. Treba sa rozhybať a niečo aj urobiť. Tak ako Izraeliti, keď faraón po smrti svojho syna prikázal Mojžišovi a Áronovi: „Vstaňte a odíďte... a choďte slúžiť PÁNOVI, ako ste hovorili!“ (Ex 12,31). V tú noc si ľud zbalil veci a opustil Egypt. Bol to jasný a viditeľný rozchod s minulosťou. Nie vždy treba v tejto fáze niekam odcestovať, celkom prerušiť s niekým komunikáciu, alebo prestať s nejakou činnosťou, ale niekedy je to nevyhnutné. Ako naznačujú slová „zachránim vás od ich otroctva“, aj v tejto etape je Boh na strane človeka a dáva mu odvahu (porov. Ex 14,8) a vnútornú silu rozhodnúť sa a vytrvať v dôležitých rozhodnutiach.

Hranice ľudských možností

Keď Izraeliti vyšli z Egypta, utáborili sa na brehu mora. Keď zbadali, že sa za nimi ženie faraón so svojím vojskom, zrazu nevedeli, čo ďalej. Pred sebou mali vlny a za sebou nepriateľa.

Doteraz robili všetko, čo prirodzenou cestou mohli, ale keď vyčerpali svoje ľudské možnosti, dozrel čas na nadprirodzený Boží zásah. Ako PÁN vopred povedal: „Vykúpim vás vystretým ramenom“. Ako hovorí jeden zo starovekých príbehov (*midraš*), až keď napochodoval ľud do mora a voda im siahala po bradu, až vtedy sa more rozostúpilo a mohli prejsť jeho stredom po suchu. Inými slovami, Boh nemešká a keď treba, zasiahne, ale človek má najskôr urobiť všetko to, čo je v jeho silách.

Ešte nevedia ako slúžiť

Keď chodí Mojžiš v Egypte za faraónom a žiada ho o prepustenie otrokov, sedem rás opakuje skoro tie isté slová PÁNA: „Prepusti môj ľud, aby mi slúžil“ (Ex 4,23; 7,16.26; 8,16; 9,1.13; 10,3). Cieľom prepustenia nie je to, aby si ľud konečne oddýchol od práce, ani to, aby svojvoľne robil to, čo sa mu zachce. Boh vykúpil svoj ľud preto, *aby mu mohol slúžiť*. To je zmyslom vyslobodenia z Egypta a to je aj zmyslom ľudského života: stať sa PÁNOVÝM služobníkom („aby sme mu, bez strachu slúžili, po všetky dni svojho života...“, *Benediktus*; aby sme mohli povedať: „Hľa, služobnica Pána“ spolu s Máriou v *Magnificat*). Lenže po prechode cez more ešte Izraeliti nevedia, ako majú Bohu slúžiť. Len preto, že ich od Egypta oddeľuje more, ešte nepoznajú cestu do cieľa. Najskôr musia putovať sedem týždňov k vrchu Sinaj, aby tam prijali Boží zákon – Tóru, ktorá je návodom na život. Až keď s nimi Boh uzatvorí zmluvu, až vtedy sa začnú naplňovať slová: „Vezmem si vás za (svoj) ľud a budem vám Bohom a spoznáte, že ja som PÁN, váš Boh“ (Ex 6,7).

Putovanie do cieľa

Piatou etapou v procese vyslobodenia je naplnenie slov: „Vovediem vás do krajiny, pre ktorú som zdvihol svoju ruku, že ju dám Abrahámovi, Izákovi a Jakubovi, a dám ju vám do vlastníctva. Ja som PÁN“ (Ex 6,8). Boh nevyviedol ľud z Egypta na to, aby putovali po púšti, ale aby ich voviedol do krajiny, ktorú prisľúbil ich otcovi, a ktorá „oplýva mliekom a medom“. Len v nej mu budú môcť naplno slúžiť¹. Je to zasľúbená zem Izrael, ktorej vlastníkom je Pán, ale dá ju svojmu ľudu do správy ako dar. Majú sa o krajinu starať a slúžiť v nej svojmu Bohu zachovávaním prikázaní. Osobitne to platí o Jeruzaleme, kde „spochinie jeho meno“ v Chráme. Tento cieľ, úplné zjednotenie sa s PÁNOM a večné zotrvanie v Božej prítomnosti, ostáva celý život „pred nami“. Sme na ceste do Božieho kráľovstva, ale tajomným spôsobom už dnes prekračujeme jeho prah, keď do našej duše vstupuje náš Kráľ s celým nebeským sprievodom.

Predstava židovských učencov o vykúpení hovorí, že nejde o jednorazovú udalosť z minulosti, ani o dielo, ktoré by Boh vykonal sám. Naopak. Vyslobodenie je proces, na ktorom Boh spolupracuje s človekom a očakáva jeho aktívnu účasť. Je to dej, ktorý má svoj počiatok v konkrétnej historickej chvíli života, ale jeho završenie presahuje čas, ohraničený smrťou.

¹ Štyridsaťročné putovanie, práve tak ako štyridsaťdenná potopa, mali za úlohu očistenie a prípravu na nový začiatok